

מִתְחַבְּרִים

יהדות מתוך הזדהות

פרשת במדבר | גיליון מס 49 | סיון תשפ"ד

קונטרס "יום הביכורים"

על חג השבועות

מצורף לעלון

מִמְקוֹדֵי אֶתְבוֹנָן (תהילים קיט, ד)

מדור זה מסודר בשלשה גוונים: א. מצוות שנמנו בספר החינוך [בציון אות מספרם הסידורי], מצוות

שנזכרו בשאר מוני המצוות, מצוות והוראות שיש לנו ללמוד מן הכתוב ומתוך משמעות המצוות.

פרשת במדבר

פרשת במדבר אין בה כמעט מצוות לדורות שנמנו במוני המצוות, אולם גם בה יש מצוות רבות שניתן ללמוד מהם הוראות לחיים יהודיים נכונים.

1.	לשאוף לריבוי העם היהודי ולשמוח ולסייע בהתארגנותו ובמניינו	שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל זכר לגלגלתם:
2.	מצוה להיפקד ולהיות נמנה כיוצא צבא במחנה שכינה וזה כבוד לשכינה שחונה כמלך בתוך גדודים	שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל זכר לגלגלתם:
3.	לא לקחת לצבא פחות מבן עשרים שנה	מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל תפקדו אתם לצבאתם אתה ואהרן:
4.	לפעול להתארגנות העם במסגרות וקבוצות שישקפו את הגוונים השונים שבציבור ולעמוד לפני ה' כמגוון ציבורים והוא כבוד שמים כגדודי צבא סביב למלך	איש על דגלו באתת לבית אבתם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו:
5.	ראוי לשכון סמוך למקום השכינה (אסור לצאת מא"י)	איש על דגלו באתת לבית אבתם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו:
6.	שתהיה קבוצה נבחרת ונבדלת לתפקיד המרומם של שמירה ועבודה במקום השכינה	(ג) ואתה הפקד את הלויים על משכן העדת ועל כל כליו וגו' (נג) וחנו בני ישראל וגו' (נג) והלויים יחנו סביב למשכן העדת ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות:
7.	הלויים שיש להם תפקיד מיוחד שלא יתפקדו עם כולם כגדודי צבא	אך את מטה לוי לא תפקד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל:
8.	עיינ רמב"ן עה"ת (א, נג) נכפל בפרשת קרח - מצוה שפח לעשות משמרות לויים סביב למקדש כפלטריין של מלך, כמו ששנינו (מסכת מידות פ"א	והלויים יחנו סביב למשכן העדת ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות:

		מ"א): בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש, וכו' והלויים בעשרים ואחד מקום.	
9.	זהר הרקיע גמרא ערכין יא:	זר ששימש חייב מיתה	ובנסע המשכן יורידו אתו הלויים ובחנת המשכן יקימו אתו הלויים והזר הקרב יומת:
10.	גמרא תמיד (כו.)	לעשות משמרות כהנים סביב למקדש כפלטרין של מלך כמו ששנינו (מסכת מידות פ"א מ"א): בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש, וכו'	והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרקה משה ואהרן ובניו שמרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל והזר הקרב יומת:
11.		אסור לשבש את מבנה העמידה כפי שסודר לפני השכינה ולא יפרוץ אדם את הגבולות שנקבעו	(נב) וחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאתם: (נג) והלויים יחנו סביב למשכן העדת ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות:
12.	רס"ג	שלא יגעו הלויים בכלי הקודש	ואחרי כן יבאו בני קהת לשאת ולא יגעו אל הקדש ומתו אלה משא בני קהת באהל מועד:
13.		שלא יביטו הכהנים בהכנסת כלי הקודש לנרתיקם	ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו:
14.	בה"ג, רס"ג, רמב"ן זוהר הרקיע	שלא לגנוב כלי שרת	ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו:
15.	רס"ג, סנהדרין פא.	עונש מיתה לגנוב כלי שרת (קנאים פוגעין בו)	ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו:
16.	נכפל בפרשת קרח מצוה שפט	שלא יעסקו לויים בעבודת כהנים ולא כהנים בעבודת לויים	וכלה אהרן ובניו לכסת את הקדש ואת כל כלי הקדש בנסע המחנה ואחרי כן יבאו בני קהת לשאת ולא יגעו אל הקדש ומתו אלה משא בני קהת באהל מועד: וגו' וזאת עשו להם וחייו ולא ימתו בגשתם את קדש הקדשים אהרן ובניו יבאו ושמו אותם איש איש על עבדתו ואל משאו. ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו: וכתיב בלויים (שם י"ח, ג') אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו, וכתיב (שם), ולא ימתו גם הם גם אתם.

ציונים למאמרים על פרשת במדבר:

"ספר במדבר- חומש הפקודים" - "מתחברים" גיליון מס 3 במדבר תשפג

קישור ל"דרייב" של כל עלוני מתחברים:

https://drive.google.com/drive/folders/1tSgPVpMu5u-TF7vixcXrMkYOYTtik5br?usp=drive_link

פרק לב: תכלית הבריאה – בחירת ישראל כעם מיוחד לה'

אף שהקב"ה ברא את כל העולם, ויצר את מין האדם בכללותו, ואת כל העמים, בכל זאת בחר ה' מתוכם רק בעם ישראל שהם יעסקו במצוותיו ובעבודתו. וכמו שכתוב בהרחבה בפסוקים בתחילת ספר דברים: (דברים ז, ו)

"כי עם קדוש אתה לה' אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָּחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה: (ז) לֹא מִרְבֶּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חָשַׁק ה' בָּכֶם וַיִּבְחַר בָּכֶם כִּי אַתֶּם הִמַּעַט מִכָּל הָעַמִּים: (ח) כִּי מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם וּמִשְׁמֵרוֹ אֶת הַשְּׁבָעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם הוֹצִיא ה' אֶתְכֶם מִיִּד חֲזָקָה וַיִּפְדֶּךָ מִבֵּית עֲבָדִים מִיַּד פָּרְעָה מֶלֶךְ מִצְרָיִם". ועוד נאמר: (שם י, יד) הֵן לָהּ אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ: (טו) רַק בְּאַבְרָהָם חָשַׁק ה' לְאַהֲבָה אוֹתָם וַיִּבְחַר בְּזֶרְעוֹ אֲחֵרֵיהֶם בָּכֶם מִכָּל הָעַמִּים כִּי־זֶה:

[והייעוד הסופי והתכליתי שמייעד ה' לעם ישראל הוא בסוף כל הימים, שאז תבוא תקופת "העולם הבא", שנרחיב בזה להלן]. והטעם שאהב ה' רק את האבות מבואר בספר בראשית שהם הלכו אחריו ודבקו בדרכיו, ועל כן בחר ה' בזרעם שהם בלבד יהיו לו עם סגולה. ולא נתבאר בפירוש הטעם מדוע היה צריך לבחור עם להיות מיוחד לו, ולא נתחייבו כל באי עולם בעבודת ה'. ובפשטות העולה מהפרשיות בספר בראשית, שבשל חטאי הדורות הראשונים התנחם הבורא מכלל האנושות וראה שלא יפיק מהם את רצונו, ולכן פנה אל אותם היחידים שראויים לכך, והם האבות וזרעם אחריהם. וזהו עומק כוונת דברי חז"ל (ע"ז ב, ב) שבעת מתן תורה חזר על כל האומות, ולא חפצו לקבל את התורה. כלומר שהתבונן בטבע האומות וראה שאין הם מוכנים לקבלה, ואין הם מתאימים לתפקיד זה. ועל כן בחר את בני ישראל שהיו נכונים לקבל אותה.

ויש להסתפק אם צורת הדברים לכתחילה היתה מיועדת להיות באופן זה שיבראו אנשים רבים, ורק עם אחד מהם יהיו עם סגולה, או שמחמת חטאי הדורות נענשו הבריות שעזבו אותם ה' וייעד את נתינת התורה לעם המיוחד. אך באמת גם אם כך נתגלגלו הדברים בוודאי נסתבבו כך על ידי קורא הדורות מראש, כי כך יותר נכון ומתאים.

ויתכן לומר שהטעם הוא שבאופן זה של התנהלות האלוקים מול עם מיוחד, מתבטא ביתר שאת כבודו ומלכותו. שכן, כאשר הקב"ה מנהיג את העולם, אפילו כאשר ניתן להכיר את הנהגתו המיוחדת וכפי שיהיה לעתיד לבוא שיכירו העמים את מלכותו, כשינהיג את העולם בצדק ובמישרים, והצדיק והרשע יקבלו מיד את גמולם, אולם עדיין לא יהיה ניכר רק כמלך על העולם, וכאילו הוא מזדקק לשרת את העולם. וכל עניינו אינו אלא לנהל את העולם במישרים. אולם עדיין אין מתבטא עצם מציאותו כשם 'הוי"ה' שעניינו נעלה מבחינת יוצר העולם, אלא הוא מצד עצמו וקדושתו, היה הוה ויהיה, מחוייב המציאות. שאין סוף עניינו במה שהוא רק בורא העולם ומנהיגו, אלא יש לו הויה עצמית של עצם קדושתו. ולשם כך בחר לו עם מיוחד שבהתייחד הנהגתו לעם מיוחד זה יבוא לידי ביטוי עניינו ומציאותו העצמית, וכאשר החל להנהיגם בהנהגה מיוחדת אכן נתוודע אליהם בשם המיוחד שם הוי"ה, והחל להנהיגם בהנהגה מיוחדת של ניסים ונפלאות המנותק מסדרי הטבע הקבועים, וזוהי משמעות גילוי שם 'הוי"ה', ששם זה הוא שם העצם המורה על עצם מציאותו וקדושתו.

ויש לומר שגם מצד עניין העבודה לפניו יתברך, יש מעלה בבחירת עם סגולה מיוחד, שבכך מתבטא ביתר תוקף עניינו של הבורא ב"ה, כי הנה תיקנו בנוסח ברכת קדושת השם של ראש השנה 'ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם', דהיינו כל היצורים וכל אנשי העולם. ומקורו בפסוק בעמוס "הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה", כלומר שהשי"ת יצר לו את השמים לדור בהם כמו בעלייה שעל גבי בית, ואילו את הארץ יסד כמקום שבו יתקיימו בני אגודתו, דהיינו שכל באי עולם הם אגודתו של הקב"ה. וזה יהיה כראוי לעתיד לבוא, שכל הברואים ייעשו אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם, אולם בעולם הזה, צורת הדברים שעלה ברצונו, שיהיה עם אחד מיוחד לסגולתו.

ויש לומר שבאופן זה מתפתחת באופן נכון העבודות להקב"ה באופן של אגודה שכולה מתייחדת לעבודתו, כי אם כל הנבראים היו מחוייבים בעבודתו, לא היה לדבר אופי של אגודה המתייחדת לעבודתו. ויש מעלה לאגודה, שהעסק בעבודתו נעשה עניינו האישי של כל אחד מבני האגודה¹, וכמו בכת וכל אגודת בני אדם שכל אחד מחבריה חושק וחפץ בהצלחתה, עד שכאילו האני שלכל אחד מהם מתרחב וכולל את כל הקבוצה. וזו הצורה הנכונה של רצון ה' בעבודת הברואים. ובכדי שיתברר צורת העבודות כעניין עצמי של הנבראים, רצה הקב"ה תחילה לבנות זהות כללית של עם מיוחד, כשבשלב השלימות תיבנה על דרך זו זהות כללית של כל באי עולם..

¹ ולקרב הדבר אל השכל, מצוי הדבר בימינו בקבוצות של ספורט שאנשים רבים מזדהים עם הקבוצה אף שאין להם קשר אליה, ובכל מאודם חושקים בהצלחתה. ועל דרך זה בכל מיני חוגים וחצרות חסידות שלפעמים אפילו גובר הרצון הכללי על הרצון הפרטי. וכל זה הוא דוגמא להשתייכות לאגודה.

לרגל זמן מתן תורתנו: מהותה של מצוות "תלמוד תורה"

בתורה שבכתב לימוד התורה נמנה לכאורה כעוד אחד מהמצוות, אבל חז"ל העלו אותה על נס 'ותלמוד תורה כנגד כולם', ושיבחוה באין ערוך לשאר המצוות, עד שאמרו 'כל המצוות אין שוות לדבר אחד מן התורה'. אולם בתהילים אנו כבר מוצאים את המקור ליחודיותה של מצוות לימוד התורה שהיא פיסגת הגדרת הצדיק 'בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה'. ובאריכות נפלאה בפרק קיט.

ויש להתבונן במהות לימוד התורה, ומה מרכזיותה וחשיבותה. שהרי לכאורה אינה אלא הכנה כפרוזדור לטרקלין של קיום המצוות, ולכל היותר אינו אלא אחד מכל המצוות, וצריך ביאור כיצד נעשה עסק התורה עצמה המטרה והעניין המרכזי יותר מכל המצוות. עד שמצינו בחז"ל שיש דרגה בלימוד התורה שהמצוות הם הכנה ללימוד התורה.

עוד יש להבין במהות לימוד התורה, כי לכאורה מי שעוסק בלימוד הוא מנותק מעצם הווי החיים התוסס בעולם, שבמקום לעסוק בפעולות החיים, הוא לומד חכמה וידיעות, אשר רבים מהם אינם למעשה ואינם נוהגים בזמן הזה. והלומד מוטמן באוהל בשולי העולם, והעולם כולו חולף בצדו והוא מרוחק ממנו, וידוע הזלזול שעמי הארצות חשים כלפי לומדי התורה שאינם שותפים להוויית העולם הפעיל. עד שנדמה להם שכל העולם קיים עבורו רק לאבל וכאב לב שהוא שומם ומנוגב מכל עסק העולם התוסס. והרי אנו יודעים שהתורה היא 'כי הם חיינו ואורך ימינו'.

ברם האמת היא שאם נבוא להגדיר מה הם החיים, הרי לכאורה נדמה שתסית החיים הוא בשני עניינים מרכזיים, האחד ה'תענוגים' והשני 'הממון', ולפי דעת הבריות אלו העובדים ומתפרנסים ונהנים מפרי עמלם, כביכול הם חיים את החיים. אולם אין הגדרה זו נכונה, כי העבודה והעמל הם דבר שאינו רצוי והוא רק מחמת אילוץ הפרנסה וקללת בזיעת אפך תאכל לחם, אך כולם רוצים להיפטר ממנו, ומצפים לימי החופשה. אך מאידך גם מי שיתענג כל היום במאכל ומשתה ושאר תאוות הגוף, וכל שכן בשאר הבלים של קריאת ספרים ומחזות ומשחקים וכדומה, בוודאי שאין הבריות מחשיבות שהוא חי את עצם החיים, אלא מחשיבים אותו כמי שתפס לו עיסוק חריג של הנאות שהיא "בריחה" מהחיים.

אמנם ההגדרה הנכונה של החיים היא תחושת חוויה עכשווית, הן במחשבה הן ברגש, וככל שחיי עתירי חוויות תוססות למחשבה ולרגש, כך הוא יותר חי. כי המוח כל הזמן חושב, ואם לא יתנו לו חומר למחשבה הוא חושב שוב ושוב על אותם דברים והדבר מעיק על הנפש. והקב"ה בחסדו ברא את העולם כשהוא מלא בעניינים לענות בהם, שלא יהיה משך החיים שומם ומשעמם. וגם הנאות הגוף, חשיבותם כביטוי לעצם החיים הוא מצד העניין והחוויה שבהם, כי בעצם מהותם הם רק מילוי צרכים, אלא שהאדם מתענג הנאת הנפש על זה שיש לו צרכים והוא ממלא אותם, וזה מעניק לו הרבה עניין וגוון בחיים. ולכן אחד מהנאות האדם הוא לקרוא סיפורים או לראות מחזות וסרטים, אף שידוע שלא אירעו מעולם, אולם הם גוררים את דמיונו לחוויות מסעירות וממלאות את נפשו בתוכן ועניין. וכל העולם רדופים אחר "חדשות" בעיתונים, אף שרוב רובם אינם נוגעים לאדם כלל, אבל הם ממלאים את חייו בתוכן שהוא מעודכן במה שקרה וחוה דברים מסעירים אמיתיים. וכמו כן האנשים העשירים ביותר שיש להם כל טוב בביתם נודדים מקצה תבל עד קצהו בטיולים ומוציאים הון עתק כדי לתור להם חוויות חדשות, מחוץ לסדר העסקים הרגיל שלהם. [ומזה נובע הצער והעונש הגדול שבישיבת בית הסוהר, אף שפטור מדאגת הפרנסה, הסבל הוא שהחיים משעממים ושוממים וחוזרים על עצמם בקביעות בלי שום גיוון ועניין. והריהו כחי הנמצא בקבר והחיים עצרו לו מלכת]. הרי שאין עיקר "החיים" בהתעסקות גופנית, אלא החוויה הנפשית הממלאה את לבו. והעבודה והעונג נחשבים כתסית החיים רק משום שהם אמצעים למילוי ה"עניין".

ומעתה, יובן מקומו המרכזי של לימוד התורה, כי האדם הערכי שנושא את עיניו לדברים אמיתיים ומהותיים ורעיוניו נסערים מהכרת האלוקים, אין חפצו ומחשבתו עוסקים בעסקי העולם הזוטרים, אלא הוא שואף לחוות מחשבות ורגשות של חכמת האלוקים ערכים חשובים ועקרונות מוסריים. לא רק כהכנה למעשי היושר והצדק, אלא עצם התעסקות חשיבתו בחכמת אלוקים בצדק וביושר הוא חווית חייו המעסיקה אותו. במקום לחשוב כל הזמן על החדשות חסרות החשיבות שבעיתונים, או לקרוא סיפורים ומחזות דמיון, מוחו קודח כל העת, על האמת בכל סוגי העניינים שבעולם ביחס למשפטי הצדק והיושר. ככתוב (תהילים לז) - 'פי צדיק יהגה חכמה ולשונו תדבר משפט'. ובמשלי (יב,ה) 'מחשבות צדיקים משפט - תחבולות רשעים מרמה'. הצדיק תמיד הוגה בדברי חכמה ומשפט. וזה "חווית החיים" שלו. הוא כל העת מברר את האמת.

וזה עומק פשוטה של לשון הברכה 'לעסוק בדברי תורה', שתמהו המפרשים על כך (ועיין בתפארת ישראל למהר"ל). אמנם נראה הביאור שעל עצם התורה לקיום המצוות הרי באה הברכה של 'אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו'. אבל ברכת 'לעסוק' באה על מצוות לימוד התורה, כי זו ההגדרה היותר מדויקת על מהות המצוה של לימוד התורה, כי אין גדר המצוה לומר או לשנן מילים סגוליות, אלא המצוה היא שעסקו והגיון מחשבותיו יהיה בתורה. כלומר שכך זה שבאדם המחפש 'עניין' להעסיק את נפשו להגות במחשבות תדיר, יהיה הכל בחכמת אלוקים הנצחית ובעלת הערך.

וממילא מובן שאין זה רק משרת ואמצעי לקיום המצוות, אלא אדרבה זה היא הפיסגה של היהודי הנכון, שאחר שיסיים את כל המפריעים ויונח לו מכל הטרדות והעשיות הנצרכות לו, תכלית חייו היא להיות הוגה בחכמת האלוקים ובידיעת האמת והנכון. וזה כללות ההווי והתרבות שממלאים את נפשו, הוא רואה את כלל מציאותו כאדם שעניינו חכמת אלוקים.